

סבא בא

חינוך ילדיהם מוטלת עליהם, אלא האדם צריך להציב יסודות שיחזיקו כמה דורות קדימה.

לחובה זו ישנו תרגום מעשי במצוה ממש. התלמוד במסכת קידושין (דף ל') מלמד אותנו שישנה חובה המוטלת האדם ללמד את בן בנו תורה שכן נאמר: "והודעתם לבניך ולבני בניך", מכאן שצריך ללמד את גם דור הנכדים. רעיון זה אינו אמור רק במובן הצר בחינוך בניו של אדם, אלא דורש מכל דור לייצר פתרונות שאינם יפים רק לשנים מועטות אלא יש בהם ראייה מרחיקת לכת וקבלת אחריות על הדורות הבאים. לנגד עינינו מזדקרת דמותו של חוני המעגל החי על פי עיקרון זה: "פעם אחת היה חוני המעגל מהלך בדרך. ראה אדם נוטע חרוב. אמר לו: זה לכמה שנים טוען פירות? אמר לו: לשבעים שנה. אמר לו: כלום ברי לך שתחיה שבעים שנה ותאכל ממנו? אמר לו: אני מצאתי את העולם בחרובים, כשם שנטעו אבותי לי, אף אני אטע לבניי (תענית כג)."

לצערנו הרב ארגונים רבים ואפילו מדינות מתנהלות לעיתים קרובות מתוך הסתכלות לטווח הקרוב ובלי להביט קדימה. על פי עיקרון זה ניתן להסביר גם מדוע חוזר יעקב ומצווה את בניו לקוברו במערת המכפלה לאחר שכבר הובטח לו הדבר על ידי יוסף. יוסף הינו הערב המעשי לעניין אולם את העיקרון הרחני רצה יעקב ללמד את בניו. עליהם לקשור את עצמם שני דורות אחורה ומתוך זה להביט לפחות שני דורות קדימה. לכן מדגיש יעקב: "שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו, שמה קברו את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה". אולי משום כך מראה לנו התורה שה' גמל ליוסף על יכולתו לשמור את בניו במסגרת עם ישראל, בכך שאף הוא זכה ליהנות מדור הנכדים. על כן אומרת התורה בסוף פרשתנו: "וירא יוסף לאפרים בני שילשים, גם בני מכיר בן מנשה יולדו על ברכי יוסף".

נכנסים אנו לשבת זו מתוך צום עשרה בטבת המשמש בימינו גם כיום זיכרון לשואה ולגבורה. אירוע נורא זה הותיר דור שלם של ילדים ללא הורים וללא סבים וסבתות. עלינו לברך על הזכות שיש לנו בדורנו להעמיד שרשרת אמיתית של דורות ובכך לומר לדור הסבים, שזכרם איתן ויציב, ועלינו לפעול למען כל הדורות הבאים.

שבת שלום,

הרב יוני ברלין, מנהל בית הספר

במרכזה של פרשתנו מתואר המעמד המרגש של ברכות יעקב לבניו. סוף סוף לאחר שנים כה רבות עומדים כל בניו של יעקב סביב למיטתו כדי לקבל דברי ברכה ונבואה לעתיד עם ישראל. אולם קודם לפרשה זו ישנו מעמד אחר לגמרי של ברכות לבניו של יוסף ומתקבל הרושם שכל עוד לא משלים יעקב את המעמד הראשון הוא לא מרגיש שהגיעה העת לקיום המעמד השני.

במה זכו בניו של יוסף לברכות שלא זכו להן יתר בני בניו של יעקב? עד כדי כך ברכתם חשובה שלדורי דורות כאשר אדם מישראל מברך את בניו הוא משתמש במטבע הלשון שיעקב טבע: "ישימך א-לוקים כאפרים וכמנשה". ישנו יסוד חשוב ביותר הנלמד מפרשה זו והמשמש כמסר מרכזי בטרם ניפרד מספר בראשית. ישנו מדרש ידוע המתאר את הרגעים סביב מיטתו של יעקב כרגעים של מתח מסויים סביב השאלה האם בניו של יעקב ימשיכו בדרך ה'. רק כאשר שומע יעקב מבניו שכולם ממשיכים ומאמינים בה' נרגע יעקב אבינו ואז הוא ניגש לברך את בניו. רגעי מתח אלה מבטאים את היסודות של המסורת היהודית. יעקב רוצה לוודא שהמסורת שהצליח להנחיל לבניו אינה נעצרת בדור הבנים אלא ממשיכה הלאה. לפיכך חשוב לו לשמוע מבניו שבכוונתם להמשיך בדרכו. זו גם הסיבה שמנשה ואפרים זוכים לברכה מיוחדת. בשונה מיתר הנכדים, שניים אלה לא גדלו על ברכי "ישראל סבא" ולכן היה מקום לחשוש שמא החינוך שינקו אינו תואם את הקו החינוכי של מורשת אברהם יצחק ויעקב. מסיבה זו יעקב מקדיש להם יחס מיוחד ומביע בכך את המסר שלא רק שאיננו מוותרים על אף בן, אלא איננו מוותרים על אף נכד. זו גם הסיבה מדוע זהו הבסיס של ברכת הבנים בכל דור ודור, מכיון שכאשר אדם מעביר את הברכה לבניו הוא מודע לאחריות המוטלת עליו להעביר את מורשת אבותיו לבניו וגם לבני בניו. יעקב אבינו מתאמץ מאד בברכות אלה ליצור בריח תיכון המבריח מאברהם ויצחק ועד אפרים ומנשה שכן הוא מברך כך: "המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים (הלא הם אפרים ומנשה) וייקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידגו לרוב בקרב הארץ".

המסר של יעקב תובע מכל אחד מאיתנו מחייבות בלתי מתפשרת לעתיד. לא די בכך שהאדם דואג לחנך את ילדיו ואת הדור הבא. עלינו לפעול בעולם מתוך ראייה של כמה דורות קדימה. אין האדם יכול לומר אני מחנך את ילדיי והאחריות על